

"ŞƏHİDLƏR" STANSYASINDA İLK GÖRÜŞ"

Hekayə

Süleyman səhərin alatoranında yola çıxmaq üçün erkən oyandı. Həmişə olduğu kimi bacısı Zibanı bivaxt oyatmağa qıymadı. Onun axşamdan hazırladığı süfrəyə yaxınlaşıb məcməyinin üstündəki dəsmalı götürdü. Bacısının nimçələrdə qoyduğu pendir, qatıq, bal-qaymağa baxıb ürəyi kövrəldi. Ziba tək yaşayırdı. Əri birinci Qarabağ müharibəsinin başladığı ilk günlərdə könüllü olaraq cəbhəyə getmişdi. Bu kənddən müharibəyə ilk yollanan da, ilk qara tabutu gələn də, elə Zibanın rəhmətlik əri oldu. Bir üzü qız, bir üzü gəlin qaldı Ziba. Qayıması Sərxanın qara tabutu gələndən sonra qara geyindi, yemədi- içmədi, yumağa dönməyə yatağa düşdü. Az keçmədi köçüb getdi bu fani dünyadan. Altı il birlikdə yaşasalar da övladları olmadı Zibayla Sərxanın. Ziba çox iztirab çəkirdi, başını qaldırıb ərinin üzünə baxa bilmirdi. Elə bilirdi ki, Sərxan onun bu evdə olmasından bezib, ancaq abrından səs çıxarıb ona, "get artıq, mən yenidən evlənmək, oğul-uşaq sahibi olmaq istəyirəm" - deməyə utanır. Sərxansa inadla susurdu. Çox düşünüb-daşındıqdan sonra özü söhbəti açmaq qərarına gəldi Ziba. Ürəyi yana- yana dilə gəldi; - Sərxan, çoxdan sənə demək istədiyim bir söz var. Neçə vaxtdır utanıram söyləməyə, - bunu deyib susdu Ziba. Sərxan anladı ki, Ziba ürəyində deyəcəyi sözləri samballayır. Hansından başlasın görəsən? O, başını qaldıraraq gözaltı Zibaya baxdı. Gəlinin dodaqları səyriyir, həyəcədən titrəyən əllərini qoymağa yer axtarırdı. Sərxan bu qədər ağır bir söhbətin mövzusunun nə olacağını təxmin etsə də səs çıxarmadı. Birdən yanılsa? Yox, Zibanın dünyası yığılırdı. Ona görə səbrini basdı. Ziba gecdən - gec boğunuq səslə dilləndi; - Bu altı ildə səndən bir gül qədər incimədim, - deyəsən o Sərxan deyər müraciət etmək istəyirdi, amma, onun adını çəksə ağlayacağını bildiyi üçün öz-özünü danışmış kimi pıçiltıyla davam etdi; hər kəs ailə qurarkən düşünür ki, bir oğul övladı olsun, onun çırağını yandırın. Mən sənə heç olmasa bir qız da verə bilmədim... Susdu Ziba. Söz axtarımış kimi evin tavanına baxdı, sonra baxışlarını endirib döşəməyə zillədi. Taxtaları sanamağa başladı. Elə bil sözü hansısa iki döşəmə taxtasının arasında gizlətməmişdi, indi unuduğu yeri xatırlamağa çalışırdı. Sərxan qalxıb Zibaya yaxınlaşdı. Onun titrək əllərindən tutaraq, başını sinəsinə sıxıb uşaq kimi siğalladı. Ziba hıçqırdı. Qara qıvrım tellərində gəzən əlin təması onu daha da kövrəltdi. Zibanın sözləri Sərxana güllə kimi deydi; - Susdu, Ziba, danışma. Sən olmasan mən oğlu, qızı neyləyirəm? Belə şeylər heç ağıma da gəlmir. Qismət Allahdan. Olsa, olacaq, olmasa da heç. Allah verəndə daş üstə verir. Məsləhətinə şükür. Onun işinə biz əl apara bilmərik. Bir də bu evdə belə söhbət eşitməyim, oldumu? Bu söhbətdən bir il keçmədi ki, müharibə başladı. Sərxanın qara tabutu gələndən Zibanın bir gözü Sərxanı ağladı, bir gözü qara taleyini. Bu dünyada onu tək qoyub gedən ərinə səsləndi hər bayatı çəkib ağlayanda; - Məni niyə aparmadın, ay Qara taleyim? - deyər nalə çəkdi. Oğul dərdini çəkməyən qaynanası da bu dünyadan gələndən sonra Ziba lap tək qaldı damın altında. Süleyman bacısını çox istəyirdi. Ona görə onun qayıması rəhmətə gələndən sonra düz 40 gün bacısının evindən ayağını çəkmədi. Hər gecə gəlib bacısının yanında qaldı. Həyat yoldaşı Sara da günəşini böyük oğlu ilə kiçiyi anasigildə qoyar, ortancılı özüylə götürüb baldızıyla gələr, ona dərd ortağı olardı. Atası dünyasını dəyişəndə Ziba doqquzuncu sinifdə, Süleyman isə institutda oxuyurdu. Ziba bişmiş qız idi. Çünki, anası Gülsüm hələ Zibanın on yaş olarkən dünyasını dəyişmişdi. Anasından sonra atası da evlənilib, uşaqlarının üstünə analıq gətirmədi. Atası evdən səhər çıxıb axşam gələrdi. Ziba yemək bişirməkdən, evdə səliqə- sahman yaratmağa kimi hər bir işi özü görürdü. Onların kəndləri dağətəyi ərəzidə yerləşirdi. Kəndin girəcəyindən çay keçirdi. Yazda çayın suyu gur, həm də bulanıq gələrdi. Kəndə girmək üçün köhnə, enli körpüdən keçmək lazım idi. Yaz yağışlarının qızgın çağında oğul istəyirdi ki, körpüdən aşağı baxsın, üzü köpüklü, bulanıq sular qabağına nə çıxsın süpürləyib burula-burula özüylə aparırdı. Kənd camaatı bağçılıq və maldarlıqla məşğul olurdu. Sovxozun təsərrüfatı əsasən üzümçülük, taxılçılıq idi. Üzüm bağları çay kənarlarında, dağların ətəklərində yerləşirdi. Şəxsi həyətəni bağ- baxçalarda isə quş iliyi can dərman vardı. Bağlarda yazda gilənar mövsümündə gilə, alça, gavalılar həm dadı, həm görünüşü ilə çox sevilirdi. Yayın ortalarından yarpaq-

lar saralıb tökülənə, kimi isə alma, armud, heyvaların iyi nəinki bağları, hətta, bütün kəndi başına götürərdi. Yayda Ziba qışa tədarük görərdi. Yaşlı yetişməmiş üzümlərdən yığıb əbqora hazırlayıb, tutdan bəhməz, reçal bişirirdi. Hər bir meyvənin mürəbbəsini anasından qalma köhnə dəftərdəki xüsusi reseptlərlə hazırlayırdı. Qardaş-bacı baş-baş verib evlərinin arxasındakı boş sahəni belləyər, yaz gəlməmiş kartof əkər, sonra göy-göyörti səpər, tərəvəz şilləri sancıb becərərdilər. Qonum - qonşudakı anasının rəfiqələri tez- tez gəlib onlara həm kömək edər, həm də məsləhət verərdi. Bir sözlə anasızlıq hələ kiçik yaşlarından ona təsərrüfatı idarə etməyi öyrətdi. Məktəbdə də Ziba ən yaxşı oxuyan şagirdlərdən biri idi. Ancaq, Ziba doqquzuncu sinifə kimi oxudu. Sonra qardaşı onu şəhərə, yanına aparırdı. Ziba da orada həm oxudu, həm də Süleymanı korluq çəkməyə qoymadı. Oxuyub tibb bacısı oldu Ziba. Təyinatını da öz rayonlarına aldı. Hər gün avtobusla rayon mərkəzində yerləşən uşaq xəstəxanasına işə gedib- gəlirdi. Sərxan da onu elə avtobusda görmüşdü. Sərxanın bacısıgil Zibagilin kəndində yaşayırdı. O, avtobusda gördüyü xoş simalı, orta boylu, qaragözlü, ağ-bəniz qızdan gözünü çəkmə bilmədi. Sonralar Sərxan yolunu tez- tez bacısıgildən saldı. Zibanın haqqında soruşub öyrəndikdən sonra ona yaxınlaşmaq qəlbini açdı. Bir həftə sonra artıq Sərxanın elçiləri Zibagilin qapısını döydü. Elçilər "yox" demək istəyən Süleymana Sara him-cimlə başa saldı ki, elçilər Zibanın razılığı ilə gəlib. Süleyman qəti cavab vermək üçün oğlan evindən bir həftə vaxt istədi. O, tanış-bilişdən Sərxanın canlara dəyən oğlan olduğunu öyrənəndən sonra razılığını verdi. Hər iki tərəfin rızası ilə toyu çox yubamadılar. Süleyman bacısına atasızlığını hiss elətdirmədi. Ləyaqətlə gəlin köçürdü onu. Yaxşı toy elədi, cehiz verdi. Çox xoşbəxt idi Ziba. Ancaq, illər keçdi, bir-cə şad xəbərlər nəvə arzulayan qaynanasını sevindirə bilmədi. Yazıq arvad dinib-danışmadı, Zibaya bir söz deməyə qıymadı. Bu neçə ildə bir dəfə də ondan inciməmişdi. Doğma qızından artıq olmuşdu gəlini ona. Axırı da belə... Bacısının nakam taleyi Süleymanın içini parça-parça etdi. Neçə dəfə gəlib ondan xahiş etdi; - Daşı ətəyindən tök, - dedi, yalvardı, - sən sahipsiz deyilsən axı, gedək bizimlə yaşa, gözümün qabağında ol. Biz də daha hər gün gəlib qala bilmirik yanında. Ziba qəti cavabını verdi qardaşına; - Sərxanın evinin çırağını söndürüb bilmərəm, qardaş. Camaat mənə nə deyər? Sağ olsun Güllü xala söz verib, hər gecə gəlib yanımda qalacaq. Məndən incimə, çox düşünmüşəm, burdan çıxsa-çıxsın mənə meyidim çıxacaq. Süleymanı dərd götürdü. Bacısı cavanca gəlin, onu bu qəriblikdə necə tək qoysun? El-oba adama nə deyər? Süleyman anladı ki, Zibaya söz deməyin bir mənası yoxdur. Çox düşündəndən sonra arvadıyla məsləhətləşmək qərarına gəldi. Ürəyindəki niyyətini tərəddüd etmədən Saraya açdı; - Sara, sən necə rəhimli, gözəl insan olduğunu bilirəm. Bu neçə ildə sənə mənim mərhəmətinə bir gün də şübhə etmədim. Bilirəm ki, Zibanı da bacın kimi çox istəyirsən. Səndən çox böyük bir xahişim var... Sara zəndlə ərinin üzünə baxdı. Onun bu qədər narahatlığına təəccüb edərək soyuqqanlı cavab verdi; - Süleyman, bura Zibanın da atası evidir. Mən də istəməyəm ki, Ziba qərib yerdə tək yaşasın... Bu dəfə Süleyman onun sözünü kəsdi; - Yox, Sara, sən məni düzgün anlamadın, söhbət onun gəlib burada bizimlə yaşamasından getmir, o, Sərxanın evini sahipsiz qoyub gəlmək istəmir. Ona ağır gəlir, evinin çırağını söndürmək. Sara söhbətin hara gedəcəyini düşünmədən kəndlərə dilləndi; - Bədbəxt Sərxanın çırağı çoxdan sönməyib artıq, ay Süleyman. Allahdan bir züryəti olsaydı, Ziba qaragün də tək-tənha damın altında qalmazdı. Amma, Ziba kimi nə qədər gəlinlər başsız qaldı. Allah ermənilərə lənət eləsin! Gör nə qədər çavanlarımız güdazaya getdi o kafirlərin xainliyi üzündən? Süleyman hiss etdi ki, Sara hələ də ərinin niyyətini anlamayıb. Ona görə tələsmədən, xasiyyətinə xas bir təmkinlə mətəbə keçdi; - Sara, bax, məsələ burasındadır ki, mən səndən başqa bir xahiş etmək istəyirəm. Gəl, uşaqlardan birini Zibaya verək. Savabdır, Allaha da xoş gedər. Sənin də qəlbin... Saranın avazıyan rəngi, titrəyən dodaqları, hədəqəsindən çıxan gözləri Süleymanı qorxutdu. Qalxıb bir əli ilə gəlinin əlindən tutdu, digər əlini onun tər basmış alınına qoydu. Saranın halı özündə deyildi, dərhal bir stəkan su götürüb ona içirdi. Sara bir az toxladı. Süleymana könlünü qıracaq bir söz deyəcəyindən ehtiyat etdiyi üçün susdu. Süleyman Saranın əhvalından anladı ki, alacağı cavab sərt olacaq. Ona görə bütün günü onun ətrafında hərlənərək nəvaziş göstərdi,

qulluğunda dayandı. Axşama kimi Saranın qaşqabağı açılmadı. Onun bu səssizliyi Süleymanı qorxutdu. O gün Sara heç kimlə bir kəlmə də kəsmədi. Gecə isə gözünə yuxu getmədi səhərə kimi. Dağı arana, aranı da dağa daşdı. Ərindən eşitdiyi sözlər beynində aydınlaşdıqca ürəyindəki buzlar da əriyirdi Saranın. Çox götür-qoy edəndən sonra ərinə haqq verdi, baldızına isə acıdı. Ancaq qərarını vermək üçün tələsmədi. Qoy bir neçə gün də keçsin, tam əmin olandan sonra uşaqlardan hansı razılıq versə onu əlimizlə aparıb Zibaya təhvil verərik. Amma, uşaqlar heç biri razılıq verməsə, günah məndən getdi. Kiminsə xətrinə övladımın xiffət çəkməsinə əsla razı olmuram. Hətta, bu onların dost-doğma bibisi olsa belə. Bir neçə gün keçdi. Saranın gizli verdiyi qərardan xəbərdar olmayan Süleyman evdə oturub fikirli-fikirli yemək yeyirdi. Bu zaman kiçik oğlu gəlib ortancıl qardaşı Zahidin evdən qaçdığını söylədi. Tikəsi yazıq Süleymanın boğazında qaldı. Bir qurtum su içib təlaşla soruşdu; - Hara, ay bala? - Ata, sən anama bizim birimizi Ziba bibiyə verək deyəndə, Zahid eşidib. Anam razı olmadığına görə özü bibimin yanına gedib. Süleymanın başına elə bil bir qaynar qazan su tökdülər. Əlini dizinə vurub stola çökdü və başını tutaraq dedi; - Bu nə vaxt olub? Siz haradan bildiniz? Bəs ananız, bilirmi, o da? Yazıq uşaq atasının verdiyi sullardan qorxuya düşüb gözlərini döydü. Süleyman həyəcanlandı, Zahid ki, hələ uşaqdır. Cəmi səkkiz yaş var. O, evdən təkbaşına çıxmıyıb heç vaxt. Yalnız məktəb yolunu tanıyır. O da evlərinə çox yaxın olduğu üçün. Süleyman başı alovlu Saranın yanına gələndə onun titrəyən əlində tutduğu məktubu oxuduğunu gördü. Sara məktubu oxuyub bitirdi, deyəsən. Çünki, onu əlindən dizinin üstünə salanda gözlərini bir nöqtəyə zilləyib dayanmışdı. Ağappaq olmuş sifətində donuq bir ifadə əks olunmuşdu. Süleyman onun qarşısında diz çökdü, çiyinlərindən tutub silkələdi. Sonra bir damcı da qan qalmamış sifətinə bir silə çəkdi. Silə Saranı ayıltı. O, hönkür-hönkür ağlamağa başladı, sonra zarıya- zarıya dedi; - Bütün günahlar məndədir, elə həmin gecə qərar vermişdim ki, uşaqlardan hansı istəsə, onu aparıb verək Zibaya. Allah məni cəzalandırdı, Süleyman. Mən gərək həmin an sənə yox deməyeydim. Zibanın sınıq qəlbini sevindirmək nə qədər savab iş olacaqdı! Allahım balamı Zibaya bağışla. Sağ-salamat aparım əlini onun əlinə verim, - deyər Sara əllərini göyə uzatdı. Süleyman məktubu götürüb oxudu. Zahid aydın xətlə yazdığı məktubu anasına ünvanlamışdı. " Ana, atamla etdiyiniz söhbəti eşitdim. Mən Ziba bibimin yanına gedirəm. Onu tək qoymaram. Sərxan əmi cəbhədə bizi qoruyub. Mən də bibimi qoruyacam. Məni qaytarmaq üçün gəlmə. Onsuz da qayıtmayacam." Süleyman heyrətdə idi. Təəccüblə dedi; - Səkkiz yaşlı bir uşaq belə bir məktubu necə yazıb bilər, axı? Kiçik oğlu Zahir barmağını böyük qardaşına tuşlayıb dedi; - O, kömək elədi. Birlikdə fikirləşib yazdılar. Bayaقدan başını yerə dikib susan Zakir irəli yeriyib dedi; - Kömək elədim. Çünki, özüm getmək istəyirdim. Amma, gördüm ki, Zahid Ziba bibimi məndən çox istəyir... Rıqqətdən gözləri yaşarmış Süleyman Zakiri qucaqlayıb dedi; - Mənim düşüncəli balalarım, siz ikiniz də bibinizi məndən də çox istəyirsiniz! Sara günahkar gözlərlə onlara baxıb dedi; - İndi bunları danışmağın yeri deyil. Onu tapmaq lazımdır! Süleyman elə bil indi ayıldı. Otağın yuxarı başındakı telefona tərəf qaçdı. Amma, əlini telefona atan anda zəng gəldi. O, dəstəyi qaldırdı. Telefonda Zibanın ağlar səsinə eşidəndə başına hava gəldi, sanki. Həyəcanla; - Ziba, - dedi, - niyə ağlayırsan? Zahid sizə gəlibmi? - Süleyman, onu milis idarəsinə götürüblər, mənə oğlum olduğunu söyləyib. Amma, mənə əlimdə onun metirkaşı olmalıdır. Öz pasportumla.. Süleyman onun sözünü kəsdi; - Aydındır, Ziba, mən indi gəlirəm. Süleyman sənədləri götürmək üçün paltar dolabının üst gözündəki kiçik qutunu endirdi. Sara həyəcanla o birisi otaqdan ona səsləndi; - Məni də gözlə, əynimi dəyişib gəlirəm. Sara tələsik Zahidin paltarlarından bir neçəsini və məktəbli çantasını yığıdı. Onlar yola çıxanda Zakirə Zahiri anasigilə qoymağı belə unudular. Uşaqlar evdə tək qaldıqları üçün qətiyyətlə qorxmədilər. Onlar ikisi də qapıya söykənib qardaşlarının arxasınca dedən valideynlərinə qürurla baxırdılar. Süleyman milis idarəsinə çatıb Zahidi yeni ünvanına apardılar. Ziba çox sevinirdi. İndi o, tək deyildi. Onun oğlu var idi! Ziba ilə Zahid bir-birinə tez isinişdi.

(Davamı 14-cü səhifədə)

"ŞƏHİDLƏR" STANSYASINDA İLK GÖRÜŞ"

(Əvvəli 9-cu səhifədə)

Ziba onu rəsmi qaydada oğulluğa götürdü. Sərxanın soyadını verdi ona. Məktəbdə yaxşı oxuması üçün əlindən gələni etdi. O, ali məktəbə daxil olanda qurban kəsib payladı Ziba. Zahid də ağıllı bala idi. İlk gündən Zibaya "ana" dedi. Anasına da hər işdə yardım edirdi. Onlar tez- tez öz doğulduqları kəndə gedirdilər. Hər dəfə Süleyman da, Sara da onların gəlişinə çox sevinirdi. Uşaqlar da baş- başa verib söhbət edərildilər. Sara oğlunu gözündən bir dəqiqə qoymurdu. Fərsət düşən kimi gizlicə onu süzər, bağına basıb qoxlamaq üçün məqam axtarırdı. Ciyərparəsini evlərinə yola salanda ona hazırladığı sovqatı xəlvətcə maşının yük yerinə qoyardı ki, Ziba geri qaytarmasın. Zibadan olsa Zahidi lap erkən evləndirərdi. Ancaq Zahid tələsmədi. Bir gün Ziba ona müraciətlə; - Ay Zahid, subaylığın daşını atmaq vaxtın çatıb daha. Mən də gəlin gətirmək, nəvə görmək, oynatmaq istəyirəm. Zahid Bakıda oxuyanda bir qız gözaltı etmişdi öz tələbə yoldaşlarından. Bir gün ona ürəyini açdı. Qız öz yaraşığı və dərəkəsi ilə institutda az qala bütün qızların diqqətini çəkən Zahidə yox deyə bilmədi. Bir müddət sonra onlar görüşməyə başladı. Qız həm gözəl, həm də sayılıb-seçilən bir ailədən idi. Günlərin birində o, üzgün halda Zahidə yaxınlaşıb barmağındakı üzüyü göstərərək dedi; - Bu gecə mənə xaricdə yaşayan bir qohumumuza nişanladılar. Elə bil Zahidi ilan çaldı. Bu xəbəri ona məmnunluqla söyləyən qıza çox sərt cavab verdi. - Təbii ki, sən də qəbul etdin! Öz istəyilə bu üzüyü barmağına taxmağa razılıq verdin! - İncimə, Zahid, mənim yerimə hansı qız olsa belə edərdi. Mən hələ neçə il gözləməliyəm ki, sən özünə koryera qurasan. Amma, o, artıq tanınmış bir adamdır. Vəzifəsi, maşını, evi, hörməti! Kim qəbul etməz ki? Zahid qızın üzünə baxdı, baxdı, nəşə demək istədi, ancaq, faydasız idi. Heç nə dəyişməyəcəkdi. O il universiteti bitirib öz rayonlarına qayıtdı. Evlənmək haqqında düşünmürdü. Bu gün də anasına dedi ki, onun üçün fərqi yoxdur, tək ağıl başında olsun, ədəb-ərkan bilsin. Bir də sənə dil tapsın. Əslində Ziba öz qonşularında bir qızı çoxdan gözaltılamışdı. Qızın da, oğlanın da razılığını alandan sonra nişan qoyub, toy elədilər. Zahid II Qarabağ müharibəsinə könüllü gedəndə artıq onun beş yaşında bir oğlu var idi. Ziba çox yalvardı; - Getmə, oğlum, - dedi, - atan da könüllü getdi, amma qayıtmadı. Sənə bir şey olsa mən neyləyəyəm? Zahid dedi; - Qorxma, ana, mənə bir şey olmaz, atamın yerində Sərxan var. Mənə bir şey olsa, Zahid gələcək yerimə. İkinci nəvən! Ziba başını qaldırıb gəlinin üzünə baxdı və onun allanmış yanaqlarına azca ləkə düşdüyünü indi gördü. İrəli yeriyib Zahidin boynunu qucaqladı. Gözlərindən axan yaş oğlunun yaxasını islatdı. İçini çəkə-çəkə dedi; - Elə demə, anan qurban, sənə bir şey olsa, ölərəm mən. Sənə gələn, mənə gəlsin, oğlum! Allah ermənilərə lənət eləsin! Allahım, bütün balalar evinə sağ-salamat gəlsin, mənimkində içində. Zahid getdi. Zibanın da, gəlininin də ürəyini

özüyə apardı. Onlar hər gün televezorun qarşısında oturub cəbhə xəbərlərini izləyirdilər. Zahid də evdəkiləri xəbərsiz buraxmırdı. İki- üç gündən bir zəng vurub şad xəbərlərlə onları sevindirirdi. Zahid elə danışır- dı ki, elə bil müharibədə deyil, toy- bayramda idi. Ancaq, onların olduğu döyüş bölgələrində vəziyyət ağır idi. Çətinliklə irəliləyirdilər. Dağlıq ərazilərin çoxusunda yüksəkliklər düşmənlərin əlində idi. 27- 28 illik işgal müddətində düşmən güclü istehkamlar qurmuşdu. Onları çox çətinliklə ələ keçirirdi ordumuz. Zahid bir dəfə yaralandı. Yarası ağır olmadığı üçün bir neçə gün müalicə alıb təkrar sən- gərə qayıtdı. Havalar soyumağa başlamışdı. Gecələr, hətta, şaxta düşürdü. Müharibənin həm son, həm də ən ağır günləri idi. Döyüşün ən qızgın vaxtında Zahid ağır yara aldı. Ancaq, o, səsinə çıxarmadı. Yoldaşlarına mane olmamaq üçün yaralandığını hiss elətdirmədi də. Cəsur əsgərlərimiz çətinliklə də olsa irəliləyirdilər. Zahid yarasından axan qanı dayandırmadı bacarmadı. Ağrı ona imkan vermədi. Keçdiyi döyüş yolunu gözləri önünə gətirdi. Nə qədər düşmən əsgər və zabiti öldürmüşdü. Neçəsini hətta əlləriylə boğmuşdu. Döyüş yoldaşlarının heç birində qorxu hissi yox idi. Hücüm əmri alanda öldürməkdən, qisas almaqdan başqa gözlərinə heç nə görünmürdü. O anlarda hərə bir qəhrəman idi döyüş meydanında. Hamı aslan kimi vuruşurdu. Az qalmışdı, lap az. Tezliklə ordumuzun zəfər çalacağına inanırdı Zahid. Onun həm də ətrini duyurdu; Xarı bülbül qoxuyurdu hər tərəf! Zahid düz iki gün ölümlə çarpışdı. Artıq gözləri qaralır, nəfəs alması çətinləşirdi. Bircə şey düşünürdü; "Yaxşı oldu, atamın, atam kimi minlərlə oğulların qisasını almaqda mənim də payım oldu. Ziba anama verdiyim sözü yerinə yetirdim. Dilbərə tapşırımsam ki, oğlumuz olsa adını Zahid qoysunlar. Sərxan və Zahid! Yeni əsgərlər yetişəcək. Neçə ki, düşmən var, ayıq olmalıyıq..." Zahid artıq ağır hiss eləmirdi. Get - gedə şüuru da onu tərək edirdi... Bir həftə sonra əsgərlər onu tapanda artıq Zahidin nəşini tanımaq çətin oldu. Zibanın qara taleyi yenə onun yaxasından yapışdı. Yalnız bir gün ah- nalə elədi. O da oğlunun qara tabutunu görəndə. O gün iki ana ağlayırdı. Biri üsyan edib şivən qoparan Ziba, biri də yazıq-yazıq künc - bucağa çəkilib gizli- gizli göz yaşlarını içinə axı- dan Sara. Ziba dəfndən sonra iki gün şok vəziyyətində oldu. İnanmadı olanlara. Yalnız bircə şey düşünürdü. Qara da olsa taleyinin onunla bu qədər amansız rətar eləməyə gücü çatmaz! Amma, atalar yaxşı deyib, sən saydığını say, gör fələk nə sayır! Müharibə bitəndən dörd ay sonra Ziba işləyən xəstəxananın qarşısı qələbə- lik idi. Balaca Zahidi xəstəxanadan çıxarmağa onlarla maşın gəlmişdi. Gəlini qucağında körpə pillələrdə görünəndə Ziba onların qarşısına çıxdı. Nəvəsini bağına basdı, amma, içinə oğlunun ətrini çəkdi. Maşın karvanı Şəhidlər Xiyabanına üz tutdu... Orada ata ilə oğlun görüşünü seyr edən hər kəs ağlayırdı...

Rəna Nəcəfqızı